

The logo for 'fier!' is a bright blue circle containing the word 'fier!' in a white, lowercase, sans-serif font. The exclamation point is also white and has a dot above it.

fier!

TAP EN COMPLEX TRAUMA

DOOR DRS. MARINA REIJNS

TAP RICHTLIJN ALS THEORETISCH MODEL

- Model is bedoeld voor chronisch trauma bij kinderen; binnen de hechtingsrelatie
- Ontwikkeld bij Chedwick Center
- Vraagt andere manier van diagnostiek en indicatiestelling. *(In vergelijking met GGZ)*
- In Nederland terug te vinden bij Kenniscentrum K en J

- Fier als theoretische onderbouwing voor zowel kinderen, jongeren als volwassenen (=vroegkinderlijk/complex trauma)

DIAGNOSTIEK

- Onveiligheid eerst !
 - Is er sprake van problematiek /stoornis ? (*vraag naar ernst en de aard van de klachten middels algemene klachtenlijst en daarmee insteek voor behandeling*)
 - **TAP –richtlijn: traumasymptomen; geweldsverhaal; ontwikkeling en context/systeem**
 - Is er sprake van een trauma gerelateerde problematiek (specifieke problematiek zoals angsten, stemmingsproblemen, vermijding, dissociatie)

Trauma symptomen

DIAGNOSTIEK

- Welke gebeurtenissen heeft het cliënt meegemaakt ?

traumaverhaal

- Hoe lang hebben deze geduurd ?
- Is er een effect op de ontwikkeling en zo ja welke ?

ontwikkeling

- In welke omgeving groeit/groeide cliënt op ?

context

Leidt samen tot een beschrijving van **uniek beeld** (vgl casusconceptualisatie/verklarende analyse)

KLACHTEN/SYMPTOMEN

TYPE EN ERNST

Wat zijn de huidige klachten? (genoemd door cliënt en zijn omgeving/hulpverleners),

Wat is het verloop van de klachten, wanneer zijn ze ontstaan? Hoe is de intensiteit.

(Criterium voor wachtfull wachting)

- Internaliserende problematiek zoals stemmingsproblemen, angsten, dissociatieve problemen
- Trauma-gerealteerde problemen zoals hechtingsproblemen, acute stress, PTSS
- Externaliserende problematiek zoals gedragsproblemen of impulsbeheersingsproblemen
- Problemen in de coping zoals verslaving aan drank, drugs, eetproblemen
- Seksuele problemen enz...

EN WAT ZIEN DE BIJ DE VERSCHILLENDE LEEFTIJDEN

PEUTER/KLEUTER

> dus past gedrag bij de leeftijd ?

- Angstig hechtingsgedrag zoals separatieangsten
 - Regressief gedrag
 - Agressief of destructief gedrag
 - Inhoud van spel; posttraumatisch spel; Herhalingen in het spel
 - Verwarring vanuit hun onvermogen te verwoorden wat ze ervaren
- **Objectiveren met een klachtenvragenlijst**

LAGERE SCHOOLLEEF TIJD

- Bezorgdheid over veiligheid (mogelijk zichtbaar in schoolverzuim)
 - Zelfbeeldproblemen: onterechte schuldgevoelens
 - Emotieregulatie problemen; agressieve of angstige fantasieën,
 - Bezorgdheid om anderen (geen leeftijdsadequaat gedrag, te zorgzaam, parentificatie)
 - Verminderde schoolprestaties; afgenomen concentratie
 - Herhalingen in spel of woordgebruik (re-enactment)
- > **Objectiveren met een klachtenvragenlijst**

PUBERS/ADOLESCENTEN

- Emotie regulatieproblemen: toename conflicten met ouders, destructieve en agressieve fantasieën /angst om controle te verliezen over deze fantasieën
 - Zelfbeeldproblemen: Somberheid/beperkt toekomstperspectief
 - Schaamte voor gevoel van kwetsbaarheid en/of afhankelijkheid van ouders
 - Neiging om gebeurtenis in gedrag te herhalen
 - Radicale gedragsveranderingen/ gevaarlijk gedrag
 - Alcohol- en/of drugsmisbruik
 - Problemen op school, leren lukt niet
- > **Objectiveren met een klachtenvragenlijst**

VOLWASSENEN

- Emotieregulatie problemen: wisselende stemmingen; prikkelbaar; sneller boos, schuld- en schaamtegevoelens
- Zelfbeeldproblemen: negatief zelfbeeld; terugkerende hulpeloosheid
- In relaties speelt wantrouwen en/of herhaald slachtofferschap/daderschap
- Veelheid aan lichamelijke klachten
- Problemen op seksueel gebied
- **Objectiveren met een klachtenvragenlijst**

TRAUMAVERVERHAAL

NAVRAGEN OP

- Frequentie
- Duur
- Ernst
- Met/zonder bedreiging
- Relatie met agressor

TRAUMAVERVERHAAL

Aan welke soort traumatische ervaringen is de cliënt bloot gesteld geweest, hoe lang en op welke leeftijd

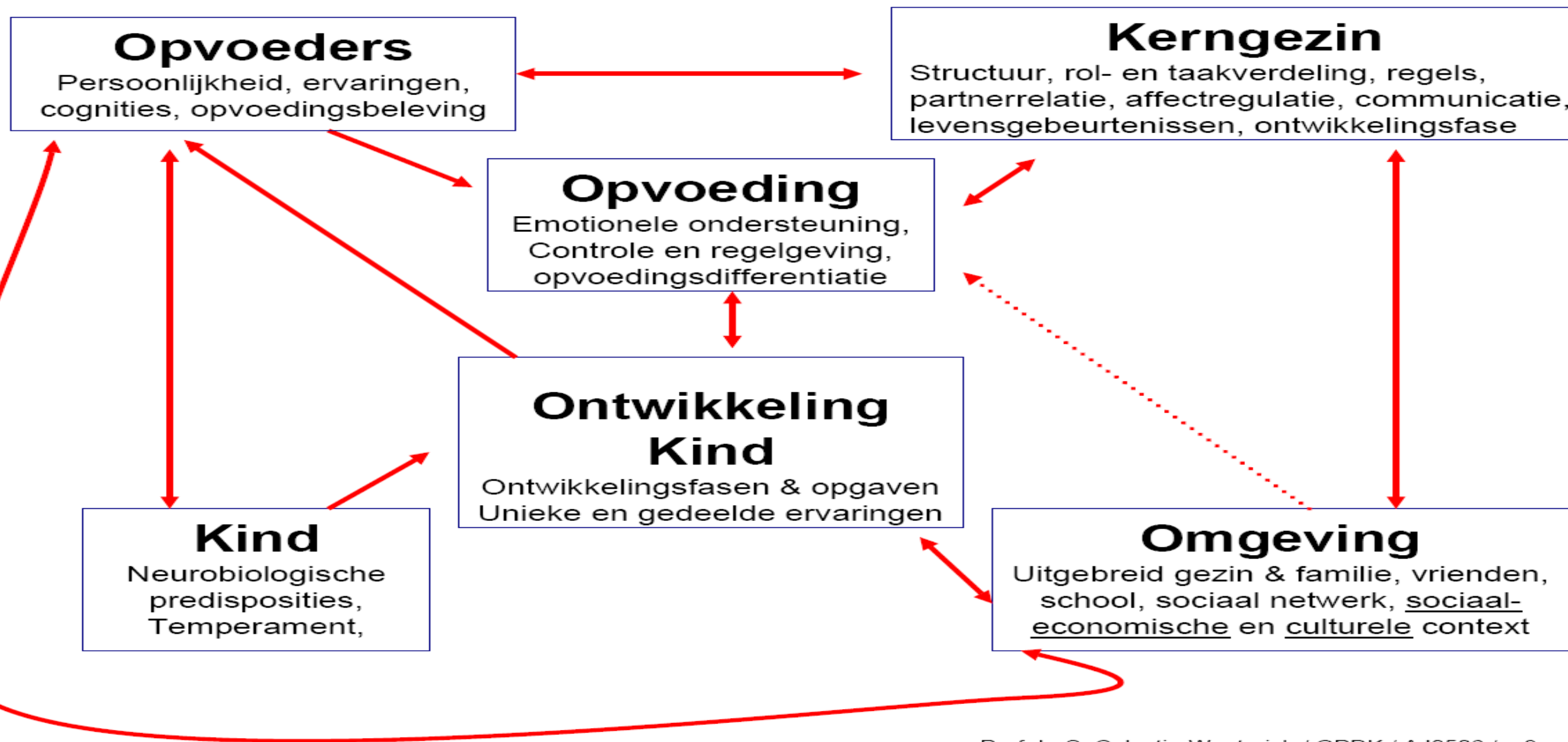
- Aard: Seksueel misbruik; huiselijk geweld; fysiek geweld; emotioneel geweld/verwaarlozing; fysieke verwaarlozing; pesten; oorlogsgeweld; kinderhandel/mensenhandel; getuige van geweld
- Frequentie: eenmalig, herhaald, korte periode, langere periode
- Context: thuis, op school, in de buurt ...
- Pleger: familie, bekende, onbekende
- Periode: recent of in het verleden

ONTWIKKELING/OPVOEDING

- Zicht op resp. genoten dan wel huidige opvoedingsvaardigheden in gezin van herkomst/huidige gezin (opvoedingscompetentie, -stress, -onmacht)
- Belangrijke aspecten uit de ontwikkelingsgeschiedenis; met extra aandacht voor de hechting en of het ontwikkelingsniveau adequaat verloopt.

Transactioneel model ontwikkelingspsychopathologie

ONTWIKKELING SANAMNESE

- de mogelijkheden tot hechting, hechtingsstijl en het vermogen tot mentaliseren
- sociale contacten; afstemming op de ander, sociale gerichtheid
- de emotieregulatie, gedragscontrole en frustratietolerantie;
- de cognitieve ontwikkeling: leerproblemen, concentratie en aandacht, bewustzijn en dissociatie;
- de lichamelijke, motorische en seksuele ontwikkeling en eventuele lichamelijke klachten (met aandacht voor somatisatie).

> afzetten tegen de ontwikkelingstaken

ONTWIKKELINGSTAKEN

- Ontwikkelingstaken worden bepaald door veranderingen die op biologisch, psychisch en sociaal gebied plaatsvinden bij het vorderen van de leeftijd. Het adequaat vervullen van de ontwikkelingstaken die kenmerkend zijn voor een bepaalde leeftijd wordt als voorwaarde gezien voor een goed verloop van de latere ontwikkeling.

ONTWIKKELINGSTAKEN 0-6JAAR

- ▶ Op basis van biologische ritmen fysiologische functies in ritme brengen.
Begin van **zelfregulatie**.
- ▶ Leren om lichaam en zintuigen te gebruiken
- ▶ Ontwikkelen van basaal vertrouwen (hechten)
- ▶ Vanuit basaal vertrouwen groeien naar zelfdifferentiatie (onthechten)

ONTWIKKELINGSTAKEN

6-12 JAAR

- ✓ Verwerven veilige basis
- ✓ Opgroeien in een gezin
- ✓ **Omgaan met anderen**
- ✓ Verkennen en begrijpen van de wereld
- ✓ Ontwikkelen autonomie en identiteit > **zelfbeeld**
- ✓ **Cognitief:** Leren op school; leren communiceren

ONTWIKKELINGSTAKEN

12-18 JAAR

- ✓ Eigen persoonlijkheid ontwikkelen
- ✓ Zorgen voor gezondheid en uiterlijk
- ✓ Invullen van vrije tijd
- ✓ Ontwikkelen seksuele identiteit

- ✓ Sociale contacten en vriendschappen; intimiteit

- ✓ Kiezen voor opleiding en werk

- ✓ Verwerven plaats in de maatschappij

GEVOLGEN

Stress en trauma hebben effect op de organisatie en werking van de hersenen

Hoe jonger de kinderen hoe groter de verstoring van de hersenstructuur. ...en later de gevolgen voor de persoonlijkheidsontwikkeling

GEVOLGEN VAN HECHTINGS- PROBLEMEN IN DE RELATIE

GEHECHTHEID CATEGORIE KIND

- Veilig - zoeken troost en steun
- Vermijdend - zoeken géén troost
- Angstig – ambivalent - vastklampen
- Gedesorganiseerd - chaotisch

RELATIEPATROON VOLWASSENE

- Veilig - evenwicht autonoom en intiem
- Vermijdend - gereserveerd
- Gepreoccupeerd - verlatingsangst
- Gedesorganiseerd - aantrekken & afstoten

CONTEXT

➤ Steun

➤ Veiligheid

➤ Draagkracht van de omgeving;

Emoties bij de omgeving/ trauma bij de ouders

> Maar hechtingsfiguur kan ook agressor zijn

SYSTEEM

- Uit wat voor gezin komt de cliënt, wat voor familie (communicatie, regels enz).
- Problemen van ouders of andere gezins- of familieleden (psychische problemen, verslaving, LVG, detentie ...)
- Eigen ervaringen van ouders met geweld (Intergenerationele overdracht van geweld)
- Meegemaakte gebeurtenissen / life events van gezin
- Relatieproblemen en overige problemen ouders (schulden, werkloosheid etc.)

CONTEXT: NETWERK EN CULTUUR

- Hoe ziet het sociale netwerk er uit? Steunfiguren?
- Wat zijn belangrijke culturele waarden en normen?
- Bij niet Nederlandse achtergrond (Migratiegeschiedenis/vluchtgeschiedenis/verblijfsstatus, acceptatie/discriminatie en cultuurspecifieke opvattingen over klachten, ziekte en herstel)

CONCLUSIE

UNIEKE BEELD

fier!

- Geen trauma; *wel life events* met als gevolg gestagneerde ontwikkeling
- Recent trauma: watchfull waiting
- Trauma gerelateerde klachten *denk aan separtie-angsten, gedragsproblemen, angst en depressie*
> *En zit daar trauma 'verstopt'?*
- Post traumatische stress stoornis (PTSS) enkelvoudig dan wel chronisch
- (Vroegkinderlijke) chronische traumatisering/Complex trauma
- Persoonlijkheidsproblematiek- persoonlijkheidsstoornissen

TRAUMA

TYPE I

- Acuut
- Kortdurend
- Bijv. natuurramp, beroving, auto-ongeluk

TYPE II

- Chronisch
- Langdurig
- Bijv. seksueel misbruik, fysieke mishandeling, emotionele verwaarlozing

CHRONISCHE TRAUMATISERING (VD. KOLK) = TYPE III

- 4 symptoomgebieden:

I. Affectieve en fysiologische disregulatie, waaronder problemen in **affectregulatie**, regulatie van lichaamsfuncties, over/onder reactiviteit op geluid en aanraking, verminderd bewustzijn/ dissociatie van lichaamssensaties, emoties en lichamelijke gezondheid.

VERVOLG

2. **Disregulatie van aandacht en gedrag**, waaronder preoccupatie met gevaar, inadequate zelfbescherming, inadequate manier van zichzelf geruststellen, zelfbeschadiging.

3. Zelfbeeld en onvermogen om relaties aan te gaan, waaronder een **negatief zelfbeeld, wantrouwen, agressie ten opzichte van anderen**, niet passende manieren van intimiteit zoeken en teveel of te weinig empathie.

VERVOLG

4. Posttraumatisch spectrum symptomen:

- Herbeleving (opdringende herinneringen; recidiverende dromen; dissociatieve reacties/flashbacks)
- Vermijding (van herinneringen en/of gebeurtenissen/voorwerpen die eraan herinneren)
- Veranderingen in arousal (prikkelbaar, concentratieproblemen, overdreven schrikreacties)
- Negatieve veranderingen in stemming/cognitie (boos, schaamte; negatief zelfbeeld)

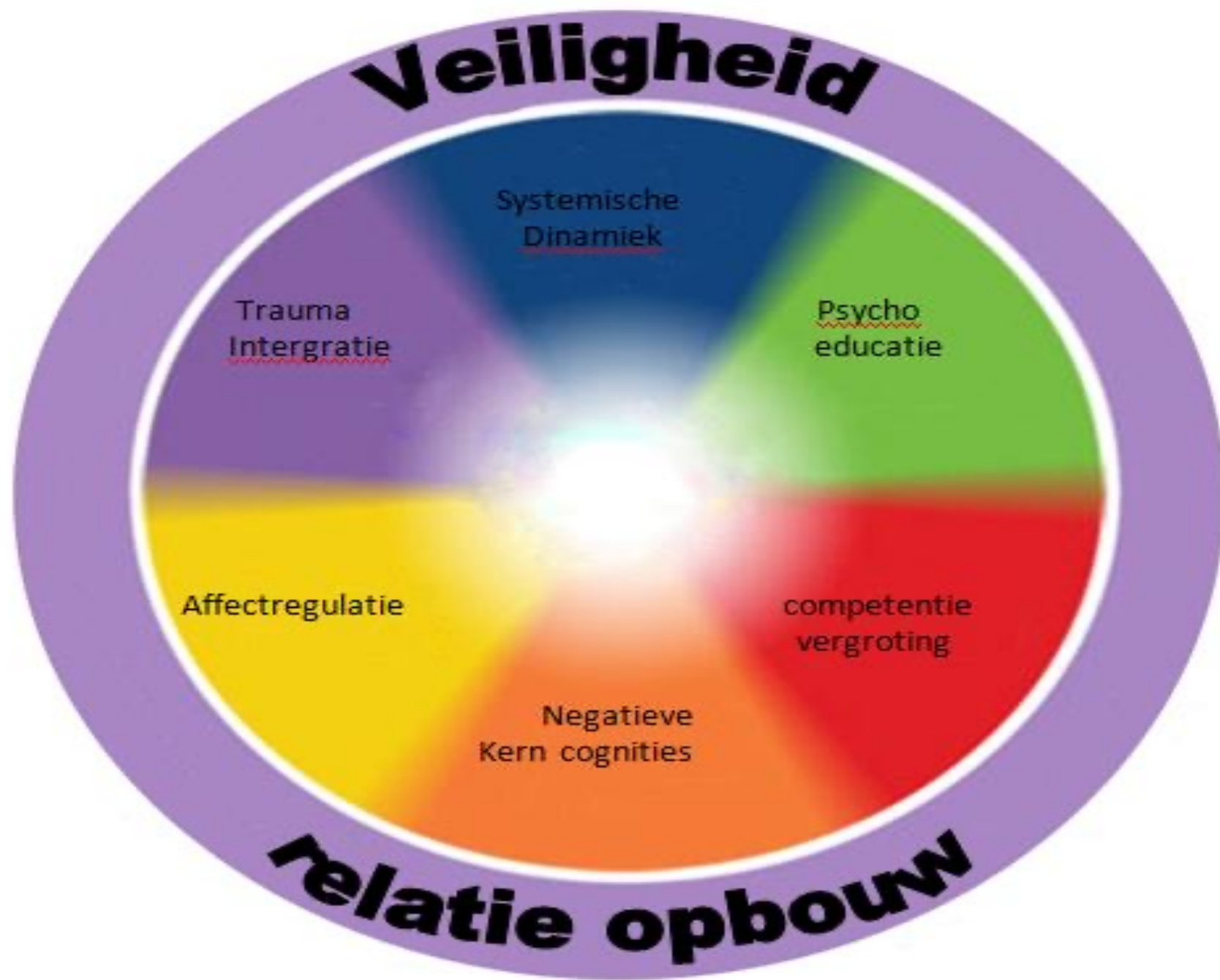
The logo consists of a bright blue circle containing the word "fier!" in a white, lowercase, sans-serif font. The exclamation point is also white and positioned at the end of the word.

fier!

Unieke beeld =

indicatie voor behandeling >

traumawiel

fier!

BEHANDELING INTEGRAAL WERKEN

Wat is nodig bij de ernst van klachten en geweldsverhaal (in afhankelijkheidsrelatie):

- Veiligheid; eerste opvang
- Stabiliseren; netwerk/hechting, zelfbeeld, emotieregulatie (= **veerkracht vergroten**)
- Traumaverwerkende behandeling

1^E GRAADSSTRATEGIE **VEILIGHEID** EN RELATIE OPBOUW

- **Fysieke veiligheid:** geweld tussen de opvoeders/binnen moet gestopt zijn:
 - Interventies zoals veiligheidsplan, signs of safety (SOS)
- Voor de **pedagogische veiligheid** is het noodzakelijk, dat de verzorger is een dagritme vast te houden en gedragscontrole over de jeugdige uit te oefenen.
 - > doel binnen versterken ouderbegeleiding; systeemtherapie
 - > Mogelijk ook een opname bij Fier.

1^E GRAADS **INTERVENTIES**

- **Emotionele veiligheid** wordt geboden door een een veilige hechtingsrelatie: iemand waar de client bij terecht kan met verhalen en gevoelens over het trauma
 - > voorwaarde voor behandeling
- **Therapieveiligheid:** Een jeugdige moet toestemming voelen om te praten en aan de slag te gaan met verwerking van de traumatische herinneringen.
 - > ‘Woord in beeld’ ; psycho-educatie voor ouders en terugkerend onderwerp binnen systeemtherapie.

2^E GRAADS STRATEGIE

ONTWIKKELINGSGERICHT EN STABILISEREND WERKEN *(STRUIK, 2010)*

1. Het realiseren van veiligheid; (zie 1^e graadsstrategie)
2. Het creëren van voorwaarden voor een goede hechtingsrelatie;

Of van contact/relatieopbouw met hulpverlener

3. Het creëren van rust/structuur

> En ook oppakken van school/werk...normaliseren

4. Motivatie en psycho-educatie; *(Gekoppeld aan de doelgroep en vanuit het risico gestuurde denken)*

inzicht in kernovertuigingen; inzicht op hoe werkt pooier, inzicht op eengerelateerde problematiek; hoe is het om in twee culturen te leven; inzicht in systeem. Enz....

TWEEDE GRAADS **INTERVENTIES**

Interventies op versterken veerkracht/stabiliseren en ontwikkeling

5. Het vermogen om tijdens de traumaverwerking de eigen emoties te reguleren;

Interventies op ERT; DGT; e health

6. Het ontwikkelen van een realistisch en adequaat zelfbeeld;

Interventies met e-health; COMET; groeptherapie

7. De mogelijkheid om zonder onbeheersbare problemen de traumatiserende gebeurtenissen in grote lijnen te schetsen

> Inzetten op levenslijn en lijst met nare gebeurtenissen.

3^E GRAADS STRATEGIE **BEHANDELING**

INTERVENTIES GERICHT OP PTSS (VGL GGZ STANDAARD)

- **Afhankelijk van de gestelde classificatie en vastgelegd in zorgprogramma's**
Trauma en stressor gerelateerde stoornissen (IMH; tot 23 jaar en vanaf 18 jaar)

Psycho educatie en behandeling van de PTSS

- ✓ Cognitieve gedragstherapie; exposure en/of
- ✓ EMDR en/of
- ✓ Narratieve storytelling/NET/ CGT-TF

Indien geïndiceerd: Interventies gericht op systeem

1. Psycho educatie: omgaan met getraumatiseerde kinderen en/of
2. Systeemtherapie en/of
3. Versterking van het ouderschap, ouder-kind relatie middels ouderbegeleiding/IAG

3^E GRAADS STRATEGIE BEHANDELING *CHRONISCHE PTSS (TYPE III)*

Psycho educatie en behandeling van de PTSS

- ✓ *Cognitieve gedragstherapie; exposure (bij > 10 sessies Intensieve Traumabehandeling)*
- ✓ *EMDR en/of*
- ✓ *Narratieve storytelling/NET/ CGT-TF*

Interventies op versterken veerkracht/stabiliseren (zie tweede graads interventies)

Interventies gericht op systeem

- ✓ *Psycho educatie: omgaan met getraumatiseerde kinderen en/of*
- ✓ *Systeemtherapie en/of*
- ✓ *Versterking van het ouderschap, ouder-kind relatie middels ouderbegeleiding/IAG*

3^E GRAADS STRATEGIE BEHANDELING *COMPLEX TRAUMA/PTSS (TYPE III)*

Psycho educatie en behandeling van de PTSS

- ✓ *Cognitieve gedragstherapie; exposure (bij > 10 sessies Intensieve Traumabehandeling)*
- ✓ *EMDR en/of*
- ✓ *Narratieve storytelling/NET/CGT TF*

Interventies op versterken ontwikkeling/stabiliseren/veerkracht (zie tweede graads interventies)

- ✓ *Structuur/rust maar ook school/werk weer oppakken*
- ✓ *Emotieregulatie verbeteren*
- ✓ *Verbeteren zelfbeeld*
- ✓ *Verbeteren interpersoonlijk functioneren/contact met anderen/systeem*

3^E GRAADS STRATEGIE BEHANDELING *COMPLEX TRAUMA/PTSS (TYPE III)*

Interventies gericht op persoonlijkheidsproblematiek

- ✓ *Vormen van psycho- therapie; schema therapie, MBT enz*

Interventies gericht op systeem

- ✓ *Psycho educatie: omgaan met getraumatiseerde kinderen en/of*
- ✓ *Systeemtherapie en/of*
- ✓ *Versterking van het ouderschap, middels ouderbegeleiding/IAG*
- ✓ *IMH /Nika in de ouder-kind relatie*

VRAGEN OF OPMERKINGEN?